

ΛΙΛΗ ΛΑΜΠΡΕΛΛΗ

Ξερά: Κι αν σου μιλώ με Παραμύθια...

Η Στρίγκλα

ΤΟ ΠΑΡΑΜΥΘΙ

Η ΣΥΜΒΟΛΙΚΗ ΤΟΥ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΠΑΤΑΚΗ

ΛΙΛΗ ΛΑΜΠΡΕΛΛΗ

Σειρά: Κι αν σου μιλώ με Παραμύθια...

Η Στρίγκλα

Εισαγωγή

Οι ινδιάνοι Χόπι έχουν έναν μύθο για τη δημιουργία του κόσμου που λέει πως το «Μεγάλο Πνεύμα» της φυλής τους, το πνεύμα του Ήλιου, ο Δημιουργός, είναι μια σπίθα συνείδησης, ένα κομματάκι επίγνωσης που στην αρχή των καιρών έλαμψε μέσα στην απεραντοσύνη του κόσμου κι από τότε ζει κρυμμένο μέσα σ' όλα τα πλάσματα.

Αν δεχτούμε πως υπάρχει μέσα μας ένα μικρό φως, ένα κομματάκι επίγνωσης για τον εαυτό μας και για τον κόσμο, το μαγικό παραμύθι απευθύνεται σ' αυτό. Του μιλάει με κρυφούς κώδικες και του λέει κάτι που ήδη γνωρίζει.

Τα μαγικά παραμύθια «δε λένε αυτό που θέλουν να μας πουν». Είναι παραβολές που κρύβουν απρόσιτα μυστικά πανάρχαιων εθίμων και τελετουργιών και μιλούν, με συμβολικό πάντα τρόπο, για την ικανότητα του ανθρώπου να γνωρίζει βαθιά μέσα του την ουσία των πραγμάτων, για την ικανότητα του ανθρώπου να μετακινηθεί προς αυτή την ουσία που συνεπάγεται αυτονομία και αυτογνωσία – δηλαδή «να μεγαλώσει». Αυτές οι παραβολές, χωρίς ίχνος διδαχής, μας λένε πως το μέγλωμα προϋποθέτει δοκιμασίες και απώλειες. Μας λένε πως, αν δεχτούμε να αυτονομηθούμε και να κάνουμε βήματα αυτογνωσίας, θα πρέπει να βγούμε έξω από την εστία της παιδικής ηλικίας, να αναζητήσουμε τα σκοτεινά μας κομμάτια (λιώνοντας σαράντα ζευγάρια σιδερένια παπούτσια) και να τα βγάλουμε στο φως – το ίδιο κι απαράλλαχτο φως της επίγνωσης στον μύθο των ινδιάνων. Αν τα καταφέρουμε, μπορούμε να γίνουμε βασιλιάδες-βασιλίσσες, δηλαδή κύριοι του εαυτού μας, ενήλικες.

Σ' αυτήν τη σειρά με τον γενικό τίτλο «Κι αν σου μιλώ με παραμύθια», επιχειρώ να προσεγγίσω, με τον

αυθαίρετο τρόπο της παραμυθούς και την ελαφράδα της προσωπικής ερμηνείας ενός ονείρου (σαν να είδα το παραμύθι στο όνειρό μου και όλα τα πρόσωπα να είναι ένα – εγώ που ονειρεύομαι), εφτά «άγρια», μη λογοκριμένα, μαγικά παραμύθια, που με τις συμβολικές τους εικόνες μας δείχνουν αυτό που ο Σεφέρης λέει: «φρίκη που δεν κουβεντιάζεται γιατί είναι ζωντανή, γιατί είναι αμίλητη, και προχωράει»· εφτά παραμύθια που μας οδηγούν στην α-λήθεια, δηλαδή στο αντίδοτο της λήθης, στη μετακίνηση από την οδύνη, στην κάθαρση, στην παραμυθία.

Μιλάω γι' αυτό που «δεν κουβεντιάζεται» –για το ανείπωτο– μέσα από τη μυητική πορεία των ηρώων στον Πολυροβιθά, στη Στρίγκλα, στον Σιμιγδαλένιο, στον Δακρυγιάννη, στο Κορίτσι με τα κομμένα χέρια, στην Κακορίζικη, στην Κόρη της θάλασσας: παραμύθια ενδοοικογενειακής σύγκρουσης, αιμομιξίας, κανιβαλισμού και, τελικά, απεγκλωβισμού – όλα από την προφορική παράδοση.

Το δεύτερο παραμύθι που προσεγγίζω είναι η Στρίγκλα, που στον διεθνή κατάλογο παραμυθιακών τύπων

έχει αριθμό ΑΤ 315 Α. Παραθέτω «ως έχει», με την ορθογραφία και τη στίξη της καταγραφής, τη σκιαθίτικη παραλλαγή της *Στρίγλας* που περιέχεται στο βιβλίο του Γιώργου Ιωάννου *Παραμύθια του λαού μας* (εκδόσεις Ερμής, 1984). Ύστερα, με βάση την παραλλαγή αυτή, αφηγούμαι το παραμύθι με δικά μου λόγια (όχι όμως σε καθημερινή γλώσσα αλλά πολύ κοντά στην «παλιακή», τραγουδιστή γλώσσα της καταγραφής). Στη συμβολική προσέγγιση παραθέτω το δικό μου προφορικό κείμενο κομματιαστά, παρεμβάλλοντας τις σκέψεις μου πάνω στην ερμηνεία του παραβολικού του λόγου.

Αρχή του παραμυθιού, καλησπέρα της αφεντιάς σας.

Η Στρίγλα

Μια φορά κι έναν καιρό, ήταν ένας βασιλιάς κι είχε τέσσερα παιδιά· τρία αρσενικά κι ένα κορίτσι πολύ μικρό, στην κούνια ακόμα. Απ' τα τρία παιδιά το ένα, το μικρότερο, το λέγανε Γιαννάκη κι ήτανε πολύ αντρειωμένος. Ο βασιλέας είχε ένα περιβόλι, κι είχε μέσα μια μηλιά, που έκανε κάθε χρόνο τρία χρυσά μήλα. Κάθε χρόνο μόλις γινόντανε τα μήλα, πήγαινε ένα θηρίο και τά 'παιρνε. Θέλησε ο βασιλέας να στείλει στρατό να το σκοτώσει το θηρίο. Και μια μέρα έστειλε πολύ στρατό. Ο φόβος όμως τους έκανε όλους να φύγουνε χωρίς να θέλουνε.

Την άλλη τη μέρα λέει ο μεγαλύτερος ο γιος του: «Εγώ, λέει, θα πάω να το σκοτώσω το θηρίο». Το βρά-

δυ πήγε και καρτερούσε να 'ρθεί το θηρίο. Ξαγνάντησε καμιά φορά το θηρίο και μούγκριζε. Το βλέπει αυτός, φοβήθηκε κι έφυγε. Την άλλη τη βραδιά πάει κι ο δεύτερος ο γιος του. Το ίδιο κι αυτός. Έφυγε φοβισμένος. Λέει κι ο μικρός ο αντρειωμένος: «Τώρα είναι η αράδα μου να πάω κι εγώ». Πάει κι ο Γιαννάκης. Έρχεται πάλι το θηρίο άγριο άγριο και μούγκριζε. Ο Γιαννάκης δε φοβήθηκε. Ορμάει απάνω του και το σκότωσε το θηρίο. Τ' αδέρφια του τα μεγάλα, σαν είδανε πως ο Γιαννάκης σκότωσε το θηρίο, τότε φθονήσανε το μικρό τον αδερφό τους για την αντρεία, που είχε.

Ας αφήσουμε τώρα τ' αδέρφια και να πιάσουμε τη μικρή την αδερφή. Αυτή ήτανε στρίγλα και κανένας δεν το ήξερε. Ο βασιλέας είχε ένα στάβλο, κι έβανε μέσα τα βασιλικά τ' άλογα. Η στρίγλα κάθε βράδυ σκωνότανε απ' την κούνια της και πήγαινε στο στάβλο κι έτρωε από ένα άλογο· τη μια μέρα έλειπε ένα άλογο, την άλλη άλλο, κάθε μέρα από ένα. Είπανε τότες στο βασιλέα τα μεγάλα τα παιδιά του: «Καλά είναι να πάμε να ιδούμε στο στάβλο τι γίνεται, και κάθε μέρα μας λείπει κι από ένα άλογο».

Η (δική μου) Στρίγκλα

Μια φορά κι έναν καιρό ήταν ένας βασιλιάς που είχε τρία παλικάρια.

Στο παλάτι εκείνου εκεί του βασιλιά υπήρχε ένας κήπος εξάισιος. Στην καρδιά του κήπου, μια μαγική μηλιά που κάθε χρόνο έκανε τρία χρυσά μήλα. Κι όλα θα ήτανε θεού χαρά, αν σε κείνο το παλάτι δεν είχανε δυο καημούς: ο πρώτος ήταν που δεν είχανε κορίτσι κι ο δεύτερος, που στο βασίλειο ζούσε ένα θεριό που παραφλούσε να γίνουνε τα μήλα και μόλις ήταν γινωμένα, έμπαινε νύχτα και τ' άρπαζε.

Και πέραγα ο καιρός, ώσπου ήρθε η μέρα που είχανε γεννητούρια στο παλάτι – γεννήθηκε το πολυπόθητο

κορίτσι, η μοναχοθυγατέρα, η βασιλοπούλα. Χαρές που κάνανε! Κι ο βασιλιάς, μια που λύθηκε το θέμα του κοριτσιού, είπε να λύσει και το θέμα του θεριού, να μη μείνουνε τ' αγόρια του δίχως τα χρυσά τα μήλα. Κι έστειλε στρατό να σκοτώσει το θεριό, όμως από το φόβο του θεριού, γύρισαν όλοι άπρακτοι – κοτζάμ στρατός κι άπρακτοι όλοι.

– Θα πάω εγώ να σκοτώσω το θεριό, είπε ο μεγάλος γιος.

Σα νύχτωσε, πήγε, παραφύλαξε, όμως με το που ακούστηκε του θεριού το μουγκρητό, αυτός φοβήθηκε και το 'βαλε στα πόδια.

– Θα πάω εγώ, είπε ο δεύτερος ο γιος.

Πήγε και γίνανε τα ίδια.

– Εγώ, είπε κι ο μικρός που τον λέγανε Γιαννάκη.

Πήγε, και σα φάνηκε μουγκρίζοντας το άγριο το θεριό, όρμησε πάνω του και το 'κανε κομμάτια.

Όμως εκεί που όλα μοιάζανε να 'ναι καλά, περικάλα, άλλο θεριό φάνηκε να τριγυρίζει το παλάτι. Κάθε ξημέρωμα βρισκανε κατασπαραγμένο ένα άλογο στους βασιλικούς τους στάβλους.

Η Στρίγκλα – συμβολική προσέγγιση

Μια φορά κι έναν καιρό ήταν ένας βασιλιάς που είχε τρία παλικάρια.

Ήταν κάποτε ένα βασίλειο ανδροκρατούμενο (ή μια προσωπικότητα με αρσενικό-δυναμικό-μαχητικό στοιχείο πάρα πολύ ισχυρό). Βασιλιάς με τρεις γιους. Το θηλυκό-δημιουργικό στοιχείο απουσιάζει: Η μάνα-βασίλισσα δεν αναφέρεται καθόλου στην αρχή του παραμυθιού, αλλά μόνο ελάχιστα στη συνέχεια, περισσότερο σαν μάνα-σκιά.

Στο παλάτι εκείνου εκεί του βασιλιά υπήρχε ένας κήπος εξάισιος. Στην καρδιά του κήπου, μια μαγική μηλιά που κάθε χρόνο έκανε τρία χρυσά μήλα. Κι όλα θα ήτανε θεού χαρά, αν σε κείνο το παλάτι δεν είχανε δυο καημούς: ο πρώτος ήταν που δεν είχανε κορίτσι κι ο δεύτερος, που στο βασίλειο ζούσε ένα θεριό που παραφυλούσε να γίνουνε τα μήλα και μόλις ήταν γινωμένα, έμπαινε νύχτα και τ' άρπαζε.

Ο κόσμος αυτός ο λαμπερός, ο δυνατός, ο ηγετικός, ο ετοιμοπόλεμος είχε κι έναν θαυμαστό περιβόλο. Βλέπουμε πως η δράση στον πρόλογο του παραμυθιού συμβαίνει έξω από το παλάτι (κέντρο της ύπαρξης), στον κήπο (για τους ψυχαναλυτές: τόπος ανάπτυξης εσωτερικών ζωτικών φαινομένων, για τους ινδιάνους: μια μικρογραφία του σύμπαντος, για τους μυστικιστές: το κέντρο της ψυχής). Αυτό το περιβόλι, αυτός ο κήπος, είχε στην καρδιά του μια μαγική μηλιά (δέντρο ενός άλλου κόσμου, δέντρο του έρωτα στη λαϊκή παράδοση) που όλα έδειχναν πως από αυτήν θα ερχόταν η θηλυκή παρουσία στο παραμύθι – τρία χρυσά μήλα, τρεις νύφες για τα τρία βασιλόπουλα.

Τα μαγικά παραμύθια «δε λένε αυτό που θέλουν να μας πουν», αλλά με τον συμβολικό τους λόγο, όσο ανώδυνος κι εξωπραγματικός κι αν μοιάζει, μας λένε τι πρέπει να κάνουμε «για να μεγαλώσουμε». Μέσα από τη μνητική πορεία των ηρώων τους, μας δείχνουν ότι στη ζωή θα συναντήσουμε εξουσιαστές. Η καλή ή κακή τους πρόθεση δεν έχει σημασία – αυτό που έχει σημασία είναι ότι δεν πρέπει να τους επιτρέψουμε να μας ακινητοποιήσουν μέσα στην εξουσία τους. Πρέπει να συνειδητοποιήσουμε ότι βρέθηκαν στον δρόμο μας μονάχα για να μας δώσουν το κλειδί μιας πύλης που οδηγεί αλλού.

Σ' αυτό το μικρό βιβλίο, επιχειρώ να προσεγγίσω τη συμβολική ερμηνεία της Στρίγκλας, της κανίβαλης αδερφής του Γιαννάκη, του ατρόμητου – που όμως το κλειδί της αυτονομίας το παίρνει από αυτήν. Παραμύθι που μεταφέρθηκε από στόμα σε στόμα για χρόνους και καιρούς, μας μιλάει για ενδοοικογενειακό κανιβαλισμό, θέμα οικείο τόσο στο λαϊκό παραμύθι όσο και στη μυθολογία (ο Κρόνος που έτρωγε τα παιδιά του), και μας δίνει οδηγίες χρήσεως για μια ουσιαστική ενηλικίωση.

Ο ήρωας, σε βασιλικά δώματα μεγαλωμένος, διώχνεται από το πατρικό παλάτι όταν αποκαλύπτει ότι το φασκιωμένο μωρό στην κούνια, η πολυπόθητη βασιλοπούλα, η μοναχοθυγατέρα και στερνοπαίδι των γονιών του, τις νύχτες τρώει τα άλογα: είναι Στρίγκλα...

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΠΑΤΑΚΗ
www.patakis.gr

ISBN 978-960-16-4172-0

9 789601 641720

Βοηθ. κωδ. μηχ/σης 8172